

ŠUME RIJEKE I KOBILE MENE SU ZDROBILE

Volim ugubljeni kolosjek
naheren kukurjek
posaden neholično ili obratno
svoj glas
u šolji
bijelju vodu s hladnim toplim čajem

za svojim zavičajem
ja baš mnogo ne hajem

od zore do jutra putujem
zovu me vode zemlje rijeke
i ždrebne kobile
koje će oždrebit kopile
zovi me zovi daleka zoro
ja sam se ovakav roditi moro
i ličim na sebe a ne na druge
ljudje koje svakodnevno viđam

Miroslav Slavko MAĐER

NOVI HAIKI

KIŠA

Nad sjenatom mačuhicom
sipi kiša

A ja sjedim u sobi.

BALADA O RATU

Ja sjedim na brdu Sljeme
u ruci smotuljak
kao Li Tai Po patuljak
sam u svetu čovečuljak

A negdje ginu vojnici.

U VRTU MOGA PRIJATELJA

U vrtu moga prijatelja
žute se crne trešnje.

Ondje se neki dječak igrao
u sjenatim gredicama davno.

A sad se više ne igra
jer više nije dječak.

Dubravko IVANČAN

MARIJA Žutih NOGU, MARIJA BIJELIH OČIJU

Ona sad ne spava sama i njene ruke su ne-
užne, kao da ne zna za mene; mrtva poput pre-
sječene jegulje.

Ona me i ne vidi, ali osjeća, da ja ovo pišem
i da je moj vrat sam, i da je dan, a da nitko
ne zna gdje sam, nitko ne zna de se po sobi
šetam, kako podižem noge prema plafonima.

Marijo žutih nogu, Marijo bijelih očiju.
Vidim te u dalekom plavom korovu, oko tebe
plivaju razne trave i ja se za te ribe dohvatam
zelene, kada te pomišljam tako žutu.

Ne vidim ti leđa koja su svakako blijeda, ne
vidim ti dojke koje su zacijelo mjestimične, ne
vidim tvoje lijepe tabane, predane samom tlu,
vidim tvoje žute oči Marijo, tvoje zelene uši,
Marijo, čije su noge tužne i bez sjećanja, u svjet-
lucanju i romoru možda.

Ona je udata, ona nije udata, ona je razve-
dena, ona nije razvedena, ona je žena, ona nije
žena, itd., ona me čeka jer me čeka, jer je ona
Marija žutih nogu, Marija bijelih očiju, blago-
slovljena među mojim rukama.

Zlatko TOMIČIĆ

od kaina ka abelu

u najbolja dostignuća naše poratne proze. Pi-
sao ga je izvrstan stilista i suptilan znalac
jezika. Od prvih stranica romana do epiloga
čitalac biva suočavan sa nizom ljudskih sud-
bina koje u jednom pomerenom vremenu tra-
ju ovisna jedna od druge. Vreme je ratno,
naše, nedavno, ali Kunara ni najmanje
nije ratni roman. Rat je, u stvari, samo
neophodni dekor koji omogućava Slavici-
nim likovima da se što kompletnije iskažu.

Slikajući prve dane rata u selima Podinarja
u kome odvajkada zajedno živi srpski i hr-
vatski živalj, Tomislav Slavica pokušava da
iznađe razloge koji su mnoge ljude, čak i one
za koje se to po njihovom ranijem životu nije
moglo ni slutiti, odveli na stranu zla. Izne-
nadni rat, ušunjajući se u daleka, zabita sela,
preinačilo je mnoge Slavicine junake iz mir-
nih seoskih radenika, koji jedan drugome ni
po čemu ne želeše zlo, u zlikovce, koljače,
razratnike, bogohulnike. Rat je uneo nemir
pod svaki krov, u svačije oklo, neumitno pri-
siljavajući ljude da se priklone njegovim pr-
ljavim zakonitostima. Rat svakoga prisili da
se oseća ugroženim i da se brani, budeći
istovremeno u mnogim malim ljudima pritu-
ljene strasti za vlašću, za despotizmom, za
surovošću. I poput Andrićevog zaludelog ju-
naka iz „Bife Titanika” ili pak Kvienovog iz
„Kaja, ubit ću te”, mnogi će se Slavici-
nim lik, ponekada i nesvestan puta po kojem nasumce,
zanesen nekim velikim, a nikad takvim,
sobom, korača; naći na stramputici sa koje
nema povratka. Uspeju da se vrate samo naj-
jači u koje demon zla nije isuviše duboko
zagazio.

Pisac je svoje junake razdelio u tri tabora
koji bivstvuju u prostoru tik jedan do dru-
goga, osuđeni na stalni sukob i bespoštednu
borbu. Seljaci su se razdelili na ustaše, čet-
nike i partizane; najednom stari prijatelji postaju
okoreli neprijatelji, najčešće bez pravog raz-
loga; dva rođena brata odlaze na dve suprot-
ne strane da bi se susreli samo na nišanu.
Ukrštajući ljudske sudbine, Slavica je maj-
storski izvajao niz izrazitih likova koji, raz-
goličeni pod piščevom psihološkom lupom, po-
staju karakteristični za čitave ljudske skupine.
Izbegavši opasnu spisateljsku pristrasnost u
romanima ovakve vrste, Tomislav Slavica os-
tavlja čitaocu da se izjasni za Kaina ili Abela,
uputivši ga prethodno u lako spoznanje suš-
tine njihovih ličnosti. On će u uvodnoj napo-
meni, govoreći ocu Marku kojem je roman
posvećen, i sam reći: „Kažem: pokušat ću,
jer za mene to je ipak najvećim dijelom samo
povijest i nisam uvjeren u to da ću pronaći
lijek za Kaina, što si Ti žarko želio, kad čak
i ne znam tko je Kain a tko Abel, kakav je
Kain, kakav je Abel.”

Divan primer kako se od ranije može na-
slutiti pritažena sklonost ka zlu u čoveku,
koja se u neratnim, normalnim vremenima
možda nikada ne bi ni ispoljila do kraja, je-
ste ustaša Kučainac, jedan od najupečatli-
vijih likova romana. Tkajući njegov lik pi-
sac prati junaka od predratnih dana u kojima
se tamnine njegove psihe skoro ni u čemu
ne daju nazreti. No dovoljno je samo prime-
titi kako u Kučainčevom odnosu prema sestri
Ani ima nečega što nije srodno normalnoj
ljudskoj psihi, da bi se nagovestio put ka po-
noru kojim će on kad tad zakoračiti. Stranice
u kojima je zapisan Kučainčev rani ljudski
poraz najlepše su stranice romana i ne samo
to: samo tih par stranica dovoljno je da se
vidi kakvih je mogućnosti i kakvog formata
romansijer Tomislav Slavica.

Pročitavši Slavici-
nin roman čitalac će se po-
sigurno naći u dilemi: šta je u stvari pisac
hteo. Nije li možda naumio naći bar malo
opravdanja za Kainov greh; nije li hteo od-
braniiti jedno buduće vreme od nepojatnih
situacija koje su kadre da duboko pritaženo
zlo u čoveku izvuku na videlo? Slavica, u
svakom slučaju, nije želeo samo opisati
nedoumice i stranputice ljudi jednog kraja
koji je bio kao predodređen za rascvat sva-
kojaka ljudskih tmica. Govoreći o čoveku on
se nije libio da ukaže prstom na skritu živo-
tinju u njemu, ali se trudio da dokaže, i,
čini se da je uspeo, da knez Valkovski vidi
isuviše crno. Uostalom, na svakome je da ve-
ruje onome koga odabere.

PERO ZUBAČ

Tomislav Slavica, KUNARA,
MATICA HRVATSKA, 1968.

„Kad bi samo moglo biti, (što uostalom
po čovečjoj prirodi nikada ne može da
bude), kad bi moglo biti, da svaki od
nas opiše sve što mu je na dnu duše,
ali tako, da se ne poboji prikazati ne
samo ono što se boji kazati, te nipošto
ne bi rekao svijetu, ne samo ono što se
boji kazati najboljim prijateljima svo-
jim, nego čak i ono što ga je gdjekada
strah priznati i samomu sebi, — ta uz-
vitlao bi se na svijetu tolik smrad, da
bi se svi mi stali gušiti.”

(knez Valkovski u „Poniženima i
uvređenima” F. M. Dostojevskog)

Kunara, roman mladog hrvatskog pro-
zaiste Tomislava Slavice, koji je objavila
Matica hrvatska 1968. godine, spada